

Universiteit Utrecht

**Het Verband tussen Body Mass Index, Lichaamsbeeld en
Slachtofferschap van Pesten onder Scholieren: Ouderlijke
Steun als Moderator?**

Jessica Tuentler (4131304)

Universiteit Utrecht

Master Jeugdstudies 2016-2017

Faculteit Sociale Wetenschappen

Thesisbegeleider: Linda Ringlever

Datum: 20 juni 2017

Samenvatting

Pesten komt veel voor onder Nederlandse scholieren. Overgewicht en ondergewicht kunnen hierin een rol spelen. Huidige cross-sectionele studie heeft de rol van gewicht in relatie tot slachtofferschap van pesten geanalyseerd. Zowel Body Mass Index (BMI) als lichaamsbeeld zijn hierbij onderzocht. Ouderlijke steun is meegenomen als moderator. Deze studie heeft data van het Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) onderzoek in Nederland gebruikt. De steekproef bestond uit 5636 scholieren van 11 tot 16 jaar ($M = 13.8$) die een vragenlijst invulden. Multivariate logistische regressieanalyses toonden dat zowel jongens met overgewicht als jongens met ondergewicht een grotere kans hadden om gepest te worden dan jongens met een gezond gewicht. Meisjes met overgewicht hadden een grotere kans om gepest te worden dan meisjes met een gezond gewicht. Daarnaast bleken jongens en meisjes die hun lichaam te dik of te dun vonden een grotere kans te hebben om gepest te worden dan jongens en meisjes die hun lichaam als precies goed beoordeelden. Het is van belang dat beleidsmakers zich zowel focussen op het daadwerkelijke over- en ondergewicht bij jongens en meisjes als op de perceptie van het lichaamsgewicht. Op die manier kan het aantal slachtoffers van pesten onder scholieren verminderd worden.

Kernbegrippen: ondergewicht, overgewicht, Body Mass Index, lichaamsbeeld, slachtofferschap pesten, scholieren

Abstract

Bullying in school is quite common in the Netherlands. Bullying victimization might be related to overweight and underweight among adolescents. This cross-sectional study examined the association between weight and bullying victimization. Both Body Mass Index (BMI) and body image were investigated as indicators for weight. Furthermore, this study investigated the potentially moderating effect of parental support. We used data from the Dutch Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) questionnaire. The sample comprised 5636 adolescents aged 11 to 16 years old ($M = 13.8$). Multivariate logistic regression analyses were performed. The analyses showed that both overweight boys and underweight boys were more frequently exposed to bullying compared to their normal weight peers. Overweight girls were more frequently exposed to bullying compared to their normal weight peers. Furthermore, analyses showed that both feeling too fat and too thin were related to more bullying victimization among boys and girls. Our findings point out that policy makers should emphasize on both the actual over- and underweight among boys and girls and on the perceived body image. This might lead to a reduction in bullying victimization among adolescents.

Keywords: underweight, overweight, Body Mass Index, body image, bullying victimization, adolescents

Inleiding

Pesten is een veelvoorkomend probleem in Nederland. Pesten kan gedefinieerd worden als “een stelselmatige vorm van agressie waarbij één of meer personen proberen een andere persoon fysiek, verbaal of psychologisch schade toe te brengen” (Veenstra et al., 2005, p. 305). Onderzoek uit 2015 laat zien dat 11% van de Nederlandse scholieren in de afgelopen drie maanden één keer of vaker gepest is (Volksgezondheidszorg.info, 2015). Naast jongeren die incidenteel gepest worden, zijn er ook jongeren die structureel gepest worden. Onderzoek van De Looze et al. (2013) laat zien dat zeven procent van de Nederlandse scholieren frequent wordt gepest, namelijk twee keer per maand of vaker.

Slachtofferschap van pesten kan veel negatieve gevolgen met zich meebrengen. Jongeren die gepest worden hebben een grotere kans op fysieke, psychologische en emotionele problemen (Bond, Carlin, Thomas, Rubin, & Patton, 2001; Due et al., 2005). Daarnaast is gepest worden een risicofactor voor het plegen van zelfmoord (Van Geel, Vedder, & Tanilon, 2014a). Pesten is dus een probleem onder Nederlandse scholieren wat serieuze consequenties tot gevolg kan hebben.

Doel in huidig onderzoek is de rol van gewicht te onderzoeken in relatie tot slachtofferschap van pesten onder scholieren. Onderzoek van Van Geel, Vedder en Tanilon (2014b) toont dat jongeren met overgewicht vaker slachtoffer zijn van pesten dan leeftijdsgenoten met een gezond gewicht. Er is echter weinig internationaal onderzoek gedaan naar de relatie tussen ondergewicht en slachtofferschap van pesten (Van Geel et al., 2014b). Daarnaast is, voor zover bekend, in Nederland nog geen onderzoek gedaan naar de relatie tussen ondergewicht en slachtofferschap van pesten. Het is relevant om naar zowel overgewicht als ondergewicht te kijken in relatie tot slachtofferschap van pesten, zodat een volledig beeld van pesten op basis van gewicht verkregen kan worden. Gewicht kan onderzocht worden met Body Mass Index (BMI) (Van Geel et al., 2014b). BMI is een maat die de verhouding tussen lichaamsgewicht en lichaamslengte weergeeft. Op basis van de BMI-score kan bepaald worden of iemand overgewicht, een gezond gewicht of ondergewicht heeft (Volksgezondheidszorg.info, z.j.).

Een andere gewicht-gerelateerde factor die een rol kan spelen bij slachtofferschap van pesten is lichaamsbeeld (Holubcikova, Kolarcik, Geckova, Van Dijk, & Reijneveld, 2015). Onderzoek onder Slowaakse scholieren, waarbij gevraagd werd of ze hun lichaam te dik, precies goed of te dun vonden, toonde aan dat scholieren die zichzelf te dik of te dun vinden vaker gepest worden dan leeftijdsgenoten die hun lichaam precies goed vinden (Holubcikova et al., 2015). Het is van meerwaarde om zowel BMI als lichaamsbeeld te onderzoeken. BMI

heeft namelijk betrekking op het daadwerkelijke gewicht van een individu terwijl lichaamsbeeld betrekking heeft op het ervaren van een bepaald lichaamsgewicht. Onderzoek onder universitaire studenten uit zeven Europese landen toont dat het ervaren lichaamsgewicht van studenten niet altijd overeen komt met het daadwerkelijke lichaamsgewicht. Zo ervaren jongens met een gezonde BMI vaak een te dun lichaamsbeeld en ervaren meisjes met een gezonde BMI vaak een te dik lichaamsbeeld (Mikolajczyk et al., 2010). Ook in huidig onderzoek wordt de relatie tussen BMI en lichaamsbeeld geanalyseerd. Mogelijk zijn jongeren die een afwijkend lichaamsgewicht *ervaren* vaker slachtoffer van pesten dan jongeren die daadwerkelijk een afwijkend lichaamsgewicht *hebben* in de vorm van een afwijkend BMI. Een verklaring hiervoor kan zijn dat jongeren in die gevallen minder zelfvertrouwen hebben en daardoor vaker slachtoffer worden van pesten (Brixval, Rayce, Rasmussen, Holstein, & Due, 2012; Grills & Ollendick, 2002). Kortom, er kan dus sprake zijn van een discrepantie waardoor beleidsmakers zich mogelijk focussen op de verkeerde groep jongeren.

Tot slot, ouders spelen een belangrijke rol in het bieden van sociale steun aan hun kind (Furman & Buhrmester, 1992). Onderzoek toont dat ouderlijke steun bescherming kan bieden tegen slachtofferschap van pesten (Holt & Espelage, 2007). Mogelijk is ouderlijke steun een beschermende factor in de relatie tussen gewicht en slachtofferschap van pesten. In huidig onderzoek wordt de modererende rol van ouderlijke steun geanalyseerd.

BMI en Slachtofferschap van Pesten

Er is veel bekend over de relatie tussen overgewicht en slachtofferschap van pesten. Van Geel et al. (2014b) onderzochten in hun meta-analyse met cross-sectionele artikelen het verband tussen BMI en gepest worden. De steekproef bestond uit bijna 114.000 jongeren tussen 6 en 18 jaar oud. Resultaten tonen dat jongeren met overgewicht vaker slachtoffer zijn van pesten dan leeftijdsgenoten met een gezond gewicht. Overgewicht is volgens de onderzoekers een risicofactor om gepest te worden. Echter, Van Geel et al. (2014b) gebruikten cross-sectionele onderzoeken waardoor gepest worden een risicofactor kan zijn voor overgewicht in plaats van overgewicht als risicofactor voor gepest worden. Gepeste jongeren kunnen depressieve gevoelens ontwikkelen met als gevolg dat ze te veel gaan eten en overgewicht ontwikkelen (Janssen, Craig, Boyce, & Pickett, 2004). Echter, longitudinaal onderzoek onder kinderen toont dat overgewicht een voorspeller is voor slachtofferschap van pesten (Lumeng et al., 2010). Het is dus aannemelijk dat gewicht voorafgaat aan slachtofferschap van pesten.

In tegenstelling tot de relatie tussen overgewicht en slachtofferschap van pesten, richt

weinig onderzoek zich op de relatie tussen ondergewicht en slachtofferschap van pesten. Onderzoeken die uitgevoerd zijn tonen tegenstrijdige resultaten. Zo toont longitudinaal onderzoek van Sweeting en West (2001) dat jongeren met ondergewicht even vaak slachtoffer zijn van pesten als jongeren met een gezond gewicht, terwijl cross-sectioneel onderzoek van Wang, Iannotti en Luk (2010) toont dat jongeren met ondergewicht vaker slachtoffer zijn van pesten dan jongeren met een gezond gewicht. Mogelijk zijn jongeren met ondergewicht vaker slachtoffer van pesten omdat ze fysiek afwijken van de norm (Holubcikova et al., 2015).

De sociale categorisatietheorie kan een verklaring bieden voor het verband tussen gewicht en slachtofferschap van pesten (Billig & Tajfel, 1973). Deze theorie stelt dat mensen zichzelf en anderen indelen in groepen op basis van overeenkomsten en verschillen. Als gevolg hiervan ontstaat er een groep mensen waarmee jij je identificeert (*ingroup*) en ontstaat er een groep buitenstaanders (*outgroup*). Op basis van gewicht kunnen de *ingroup* en de *outgroup* gevormd worden. In onderzoek van Wang, Brownell en Wadden (2004) naar stigmatisering van volwassenen met overgewicht zijn participanten door de onderzoekers namelijk ingedeeld in de *ingroup* en de *outgroup* op basis van hun gewicht. Een experiment onder jongeren van 10 tot 13 jaar, waarbij jongeren een verhaal moesten lezen over een populaire *ingroup* en een onpopulaire *outgroup*, toont dat jongeren pestgedrag meer acceptabel vinden als dit gericht is op een individu uit de *outgroup* (Ojala & Nesdale, 2004). De sociale categorisatietheorie speelt dus een rol bij pestgedrag onder jongeren, mogelijk speelt de theorie ook een rol in de relatie tussen gewicht en slachtofferschap van pesten onder jongeren. Jongeren met overgewicht en ondergewicht kunnen in de ogen van leeftijdsgenoten ‘anders’ zijn en daardoor als leden van de *outgroup* gezien worden. Omdat leden van de *outgroup* minder positief beoordeeld worden dan leden van de *ingroup* (Hewstone, Rubin & Willis, 2002; Turner, 1985) kunnen jongeren met overgewicht en ondergewicht vaker gepest worden dan jongeren met een gezond gewicht.

Lichaamsbeeld en Slachtofferschap van Pesten

Naast BMI kan ook lichaamsbeeld van invloed zijn op slachtofferschap van pesten. Cross-sectioneel onderzoek onder Slowaakse scholieren toont dat scholieren die zichzelf te dik of te dun voelen een grotere kans hebben om gepest te worden dan scholieren die hun lichaam precies goed vinden (Holubcikova et al., 2015). Cross-sectioneel onderzoek naar de relatie tussen lichaamsbeeld op pestgedrag onder 11- tot 15- jarige Deense scholieren toont dat jongens die hun lichaam te dun vinden vaker gepest worden dan jongens die hun lichaam precies goed vinden. Daarnaast worden meisjes die hun lichaam te dik vinden vaker gepest dan meisjes die hun lichaam precies goed vinden (Brixval et al., 2012). Er kan dus sprake zijn

van een sekseverschil. Ook in huidig onderzoek kunnen jongens die hun lichaam te dun vinden vaker gepest worden dan jongens die hun lichaam precies goed vinden. Meisjes die hun lichaam te dik vinden kunnen vaker gepest dan meisjes die hun lichaam precies goed vinden. In huidig onderzoek worden de analyses daarom afzonderlijk uitgevoerd voor jongens en meisjes.

Ouderlijke steun als beschermende factor

Ouders spelen een belangrijke rol in het bieden van sociale steun aan hun kind. Wanneer jongeren meer sociale steun van hun ouders ervaren, ervaren zij een groter gevoel van eigenwaarde (Furman & Buhrmester, 1992). Sociale steun is van invloed op de manier waarop met stress wordt omgegaan. Wanneer een stressvolle situatie zich voordoet, kan sociale steun bescherming bieden en wordt de situatie als minder stressvol ervaren. Een lagere mate van sociale steun zorgt er echter voor dat een stressvolle situatie daadwerkelijk als stressvol wordt ervaren (Garssen, Schreurs, Oei & Zwart, 1985).

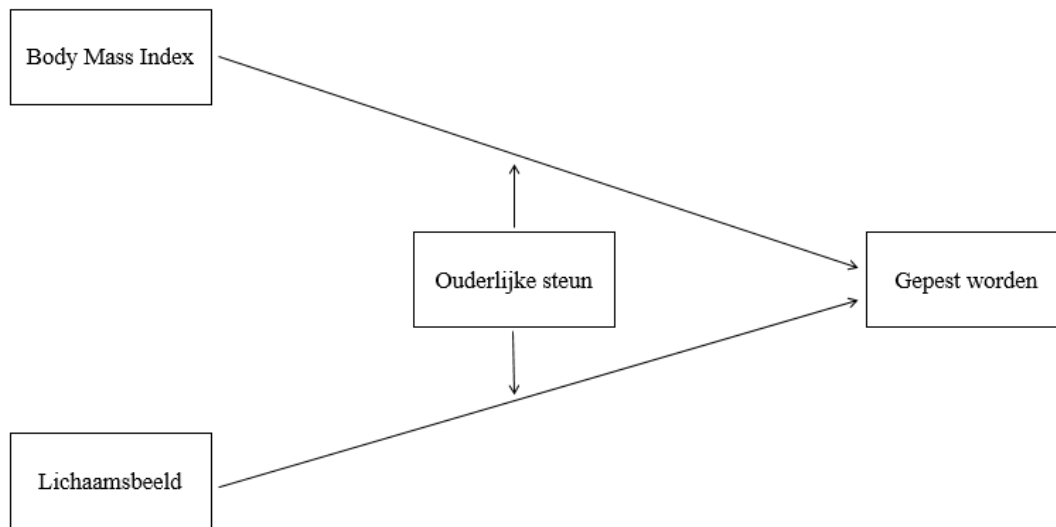
Jongeren kunnen stress ervaren naar aanleiding van hun gewicht (Puhl, Peterson & Luedicke, 2013). Het *hebben* of *ervaren* van een afwijkend lichaamsgewicht kan een stressvolle situatie zijn waarbij ouderlijke steun bescherming kan bieden. Stress is gerelateerd aan slachtofferschap van pesten onder jongeren. Wanneer jongeren meer stress ervaren, geven zij vaker aan dat ze slachtoffer zijn van pesten (Konishi & Hymel, 2009). Het is aannemelijk dat wanneer jongeren met gewicht-gerelateerde stress een hogere mate van ouderlijke steun ervaren, zij beschermd worden tegen de negatieve gevolgen van deze stress en geen slachtoffer worden van pesten. Kortom, ouderlijke steun kan een rol spelen bij pestgedrag doordat het een beschermende factor kan zijn in het verband tussen stress door het *hebben* en *ervaren* van een afwijkend lichaamsgewicht enerzijds en slachtofferschap van pesten anderzijds.

Huidig onderzoek

In huidig onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal: “*Wat is het verband tussen BMI, lichaamsbeeld en slachtofferschap van pesten bij middelbare scholieren van 11 tot 16 jaar in Nederland, en wordt dit verband gemodereerd door ouderlijke steun?*” In Figuur 1 wordt het onderzoeksmodel weergegeven. Er zijn enkele variabelen die van invloed kunnen zijn op de relatie tussen BMI en gepest worden en op de relatie tussen lichaamsbeeld en gepest worden. Ten eerste, er zijn echter verschillende onderzoeken onder scholieren in Nederland die een relatie tonen tussen etniciteit en gepest worden. Zo toont onderzoek van Vervoort, Scholte en Overbeek (2010) dat scholieren uit etnische minderheden minder vaak gepest worden dan scholieren uit etnische meerderheden, terwijl onderzoek van Verkuyten en

Thijs (2003) toont dat scholieren uit etnische minderheden juist vaker gepest worden. Ten tweede, Van Geel et al. (2014b) suggereren naar aanleiding van hun meta-analyse dat pestgedrag op basis van gewicht afneemt met leeftijd. Tot slot, onderzoek van De Looze et al. (2013) onder Nederlandse scholieren toont dat jongeren op het vmbo vaker gepest worden dan jongeren op de havo of het vwo. In huidig onderzoek wordt daarom gecorrigeerd voor etniciteit, leeftijd en opleidingsniveau. Onderstaande deelvragen worden getoetst. Op basis van onderzoek van Brixval et al. (2012) is voor deelvraag 2 en 4 een aparte hypothese opgesteld voor jongens en meisjes.

1. *Wat is het verband tussen BMI en slachtofferschap van pesten?* Verwacht wordt dat zowel jongens en meisjes met overgewicht als met ondergewicht vaker slachtoffer zijn van pesten dan leeftijdsgenoten met een gezond gewicht (e.g., Turner, 1985).
2. *Wat is het verband tussen lichaamsbeeld en slachtofferschap van pesten?* Verwacht wordt dat jongens die hun lichaam te dun vinden vaker gepest worden dan jongens die hun lichaam precies goed vinden. Daarnaast wordt verwacht dat meisjes die hun lichaam te dik vinden vaker gepest worden dan meisjes die hun lichaam precies goed vinden. Jongens die hun lichaam te dik vinden en meisjes die hun lichaam te dun vinden worden niet vaker gepest (Brixval et al., 2012).
3. *In hoeverre speelt ouderlijke steun een modererende rol in het verband tussen BMI en slachtofferschap van pesten?* Verwacht wordt dat jongens en meisjes met een afwijkende BMI minder vaak gepest worden wanneer zij een hoge mate van ouderlijke steun ervaren (e.g., Puhl et al., 2013).
4. *In hoeverre speelt ouderlijke steun een modererende rol in het verband tussen lichaamsbeeld en slachtofferschap van pesten?* Verwacht wordt dat jongens die hun lichaam te dun vinden en meisjes die hun lichaam te dik vinden minder vaak gepest worden wanneer zij een hoge mate van ouderlijke steun ervaren (e.g., Brixval et al., 2012).

Figuur 1: Onderzoeksmodel. Dit model wordt afzonderlijk getoetst voor jongens en meisjes. Overgewicht en ondergewicht worden getoetst ten aanzien van de referentiecategorie ‘gezond gewicht’. Te dik lichaamsbeeld en te dun lichaamsbeeld worden getoetst ten aanzien van de referentiecategorie ‘precies goed lichaamsbeeld’. Hierbij wordt gecorrigeerd voor de confounders etniciteit, leeftijd en opleidingsniveau.

Methode

Onderzoeksdesign

Huidig onderzoek heeft gebruik gemaakt van het cross-sectionele ‘Health Behaviour in School-aged Children’ (HBSC) onderzoek in Nederland. Dit is onderdeel van een grootschalig internationaal onderzoek in samenwerking met de World Health Organization naar gezondheid, welbevinden en risicogedrag van scholieren (e.g., Harakeh, De Looze, Schrijvers, Van Dorsselaer, & Vollebergh, 2012; Van Dorsselaer et al, 2010). Voor het onderzoek zijn 154 basisscholen en 162 middelbare scholen benaderd. Dit onderzoek gebruikt enkel de data verkregen uit het middelbaar onderwijs. Scholen kwamen in aanmerking wanneer ze regulier onderwijs verzorgden op vmbo, havo en vwo schoolniveau. Van de 143 middelbare scholen die hieraan voldeden, heeft 52% afgezien van deelname. Uiteindelijk hebben 68 middelbare scholen deelgenomen aan het onderzoek. Binnen deze steekproef is rekening gehouden met het stedelijkheidsniveau van de scholen en zijn klassen willekeurig gekozen om deel te nemen aan het onderzoek (Van Dorsselaer et al., 2010).

Procedure

Voorafgaand aan het onderzoek zijn informatiebrieven voor ouders verspreid, waardoor ouders bezwaar konden maken tegen deelname. Vervolgens is in oktober en

november 2009 met behulp van een papieren vragenlijst data verzameld onder Nederlandse scholieren in de eerste vier leerjaren van het voortgezet onderwijs. Onder begeleiding van onderzoeksassistenten van het Trimbos-instituut is de vragenlijst klassikaal afgenomen. Kort voor de afname werd het onderzoek toegelicht voor de leerlingen door de onderzoeksassistenten (Van Dorsselaer et al., 2010).

Steekproef

HBSC-Nederland bestaat in totaal uit 5719 middelbare scholieren. Vier cases zijn verwijderd omdat ze met een extreme waarde hebben geantwoord op de variabelen lengte en gewicht, wat resulteerde in een onrealistische BMI-score. Daarnaast zijn leerlingen van 10 jaar oud en leerlingen van 17 en 18 jaar oud verwijderd. Leerlingen die met 10 jaar oud al op de middelbare school zitten en leerlingen die met 17 en 18 jaar oud nog in de eerste vier leerjaren van de middelbare school zitten, vormen geen representatieve groep van middelbare scholieren (Van Dorsselaer et al., 2010). De uiteindelijke steekproef bestaat uit 5636 scholieren (49% jongens). De scholieren zijn gemiddeld 13.8 jaar oud en het grootste deel van de scholieren heeft de Nederlandse nationaliteit (81.5%).

Meetinstrumenten

Gepest worden. Met behulp van het item '*Hoe vaak ben je in de laatste paar maanden op school gepest?*' is slachtofferschap van pesten gemeten. Er kon als volgt geantwoord worden, namelijk 1 = ik ben in de laatste paar maanden nooit gepest op school, 2 = het is maar 1 of 2 keer gebeurd, 3 = het is 2 of 3 keer per maand gebeurd, 4 = ongeveer 1 keer per week en 5 = een paar keer per week. In huidig onderzoek is op basis van dit item een dichotome variabele opgesteld, namelijk 1 = niet gepest en 2 = wel gepest. De antwoordcategorie 'ik ben in de laatste paar maanden nooit gepest op school' behoort tot de categorie 'niet gepest'. De overige antwoordcategorieën behoren tot de categorie 'wel gepest'.

Body Mass Index. Met behulp van de vragen '*Hoeveel weeg je zonder kleren aan?*' (i.e., in kilogram) en '*Hoe lang ben je zonder schoenen aan?*' (i.e., in centimeters) is de BMI-score berekend. Volgens Goodman, Hinden en Khandewal (2004) levert zelfrapportage een redelijk betrouwbare BMI schatting op onder jongeren. In huidig onderzoek wordt op basis van afkapwaarden voor over- en ondergewicht bij kinderen in Nederland drie categorieën opgesteld, namelijk 0 = gezond gewicht, 1 = overgewicht en 2 = ondergewicht (Talma, Schonbeck, Bakker, HiraSing, & Van Buuren, 2010). In Bijlage 1 staat een overzicht van de gehanteerde afkapwaarden.

Lichaamsbeeld. Met behulp van het item '*Wat vind je van je eigen lijf? Het is ...*' is het lichaamsbeeld van scholieren gemeten (Holubcikova et al., 2015). Er kon als volgt

geantwoord worden, namelijk 1 = veel te dun, 2 = een beetje te dun, 3 = eigenlijk precies goed, 4 = een beetje te dik en 5 = veel te dik. De antwoordcategorieën ‘een beetje te dik’ en ‘veel te dik’ zijn in huidige studie samengevoegd tot de categorie 1 = te dik. De antwoordcategorieën ‘veel te dun’ en een ‘beetje te dun’ zijn in huidige studie samengevoegd tot de categorie 2 = te dun. De categorie ‘eigenlijk precies goed’ is in huidige studie de referentiecategorie.

Ouderlijke steun. Met behulp van zes items is de mate van ouderlijke steun gemeten. Een voorbeelditem is ‘*mijn ouders laten merken dat zij mij bewonderen*’ (Scholte, Van Lieshout & Van Aken, 2001). Er kon geantwoord worden op een 5-punts Likertschaal (1 = klopt helemaal niet tot 5 = klopt helemaal). In huidig onderzoek zijn de negatief geformuleerde items omgepoold. De gemiddelde score over de zes items staat voor de mate van ouderlijke steun. Een hogere score duidt op een hogere mate van ervaren ouderlijke steun. In huidig onderzoek is de betrouwbaarheid van ouderlijke steun hoog ($\alpha = 0.80$).

Confounders. In huidig onderzoek worden de theoretisch veronderstelde confounders etniciteit, leeftijd (i.e., in jaren) en opleidingsniveau meegenomen. Etniciteit is bepaald op basis van het geboorteland van de scholier en zijn ouders (Van Dorsselaer et al, 2010). In huidige studie is etniciteit ingedeeld in twee categorieën, namelijk 1 = Nederlands en 2 = niet Nederlands. In de HBSC-studie is opleidingsniveau gebundeld tot vier categorieën. In huidig onderzoek zijn hier drie categorieën van gemaakt, namelijk 1 = vmbo-p/t, 2 = vmbo-t/havo en 3 = havo/vwo.

Data-analyse

In het computerprogramma Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 22.0) zijn verschillende analyses uitgevoerd. Allereerst is gekeken naar het percentage missende waarden per variabele. Er is besloten om de missende waarden niet te imputeren omdat de percentages per variabele minder dan 20% waren. Om zicht te krijgen in de verhoudingen tussen categorische variabelen zijn kruistabellen opgevraagd en chikwadraattoetsen uitgevoerd. Daarnaast zijn T-toetsen uitgevoerd om verschillen tussen jongens en meisjes op de variabelen ouderlijke steun en leeftijd in kaart te brengen. De samenhang tussen BMI, lichaamsbeeld en slachtofferschap van pesten is geanalyseerd met behulp van een Spearman correlatie toets. Op basis van literatuur zijn voor twee deelvragen verschillende hypothesen opgesteld voor jongens en meisjes. Daarom wordt bij aanvang van de analyses de optie Split File aangezet in SPSS, waardoor de resultaten voor jongens en meisjes apart worden weergegeven. Om de hypothesen te toetsen zijn twee multivariate logistische regressie analyses uitgevoerd. Bij beide analyses zijn de theoretisch veronderstelde confounders

ethniciteit, leeftijd en opleidingsniveau toegevoegd in stap 1 en is gepest worden de afhankelijke variabele. In de eerste logistische regressie analyse is BMI in stap 2 als hoofdeffect toegevoegd en is de interactie tussen BMI en ouderlijke steun in stap 3 toegevoegd. Wanneer het interactie effect significant is, wordt deze opgenomen in de tabel. Indien scholieren met overgewicht en scholieren met ondergewicht verschillen in de kans op gepest worden ten aanzien van de referentiecategorie, wordt met een aanvullende analyse gekeken of scholieren met overgewicht en ondergewicht onderling ook meer of minder risico laten zien om gepest te worden. In de tweede logistische regressie analyse is lichaamsbeeld in stap 2 als hoofdeffect toegevoegd en is de interactie tussen lichaamsbeeld en ouderlijke steun in stap 3 toegevoegd. Indien de groepen verschillen ten aanzien van de referentiecategorie wordt gekeken of zij ook onderling meer of minder risico laten zien om gepest te worden.

Resultaten

Beschrijvende statistiek

Tabel 1 toont een overzicht van de beschrijvende statistiek. De leeftijd van zowel de jongens ($n = 2774$) als de meisjes ($n = 2862$) varieerde tussen de 11 en 16 jaar ($M_{jongens} = 13.8$, $SD = 1.26$; $M_{meisjes} = 13.8$, $SD = 1.27$). De meeste jongens en meisjes hebben de Nederlandse nationaliteit (82.4% van de jongens en 80.6% van de meisjes) en gaan naar het havo/vwo (respectievelijk 45.6% en 45.9%).

Wanneer we kijken naar onderzoeksvariabelen van ons model, dan zien we dat jongens vaker gepest worden dan meisjes (respectievelijk 23.7% en 18.9%, $\chi^2(1) = 18.4$, $p < .01$). De gemiddelde score op ouderlijke steun varieerde tussen de 1.33 en 5.00 voor jongens ($M = 4.29$, $SD = .58$) en varieerde tussen de 1.00 en 5.00 voor meisjes ($M = 4.35$, $SD = .62$) op een schaal lopend van 1 tot 5. Het verschil in ervaren ouderlijke steun tussen jongens en meisjes blijkt significant, $t(5540.56) = -3.81$, $p < .001$. Wanneer we kijken naar BMI, dan zien we dat het merendeel van de jongens en meisjes een gezond gewicht heeft. Er is een verschil gevonden in BMI-verdeling tussen jongens en meisjes, $\chi^2(2) = 25.5$, $p < .01$. Er zijn minder jongens met ondergewicht (12.0%), meer jongens met overgewicht (11.0%) en meer jongens met een gezond gewicht (77.0%) in vergelijking tot meisjes (respectievelijk 16.3%, 8.1% en 75.6%). Daarnaast is een verschil gevonden in lichaamsbeeld tussen jongens en meisjes, $\chi^2(2) = 201.7$, $p < .01$. Jongens geven vaker aan dat hun lichaam precies goed (60.0%) of te dun is (14.5%) in vergelijking met meisjes (respectievelijk 46.8% en 9.7%). Jongens geven minder vaak aan dat hun lichaam te dik is (25.5%) in vergelijking tot meisjes (43.4%). Ook is de samenhang tussen BMI en slachtofferschap van pesten en tussen lichaamsbeeld en

Tabel 1.
Beschrijvende Statistiek

		Totaal <i>N</i> = 5636		Jongens <i>n</i> = 2774		Meisjes <i>n</i> = 2862		<i>t</i>	<i>X</i> ²
		M (SD)	%	M (SD)	%	M (SD)	%		
BMI	overgewicht		9.5		11.0		8.1		25.5**
	gezond gewicht		76.3		77.0		75.6		
	ondergewicht		14.2		12.0		16.3		
Lichaamsbeeld	te dik		34.6		25.5		43.4		201.7**
	precies goed		53.3		60.0		46.8		
	te dun		12.1		14.5		9.7		
Ouderlijke steun		4.32 (.60)		4.29 (.58)		4.35 (.62)		-3.81***	
Leeftijd		13.8 (1.27)		13.8 (1.26)		13.8 (1.27)		.591	
Slachtofferschap van pesten			21.3		23.7		18.9		18.4**
Etniciteit	Nederlands		81.5		82.4		80.6		3.01
	niet Nederlands		18.5		17.6		19.4		
Opleidingsniveau	vmbo-p/t		18.1		18.6		17.7		.73
	vmbo-t/havo		36.1		35.8		36.4		
	havo/vwo		45.8		45.6		45.9		

Noot: verschil tussen jongens en meisjes **p* < .05, ** *p* < .01, ****p* < .001

slachtofferschap van pesten onderzocht (niet weergegeven in Tabel 1). BMI hangt alleen voor meisjes samen met slachtofferschap van pesten ($r_s = .023$, $p = .28$ voor jongens, $r_s = .063$, $p < .01$ voor meisjes). Lichaamsbeeld hangt voor zowel jongens als meisjes significant samen met slachtofferschap van pesten ($r_s = .064$, $p < .01$ voor jongens, $r_s = .045$, $p < .05$ voor meisjes).

Ook is gevonden dat BMI en lichaamsbeeld samenhangen ($r_s = .424$, $p < .001$ voor jongens, $r_s = .405$, $p < .001$ voor meisjes). Echter, er blijken ook verschillen. Tabel 2 toont in hoeverre het feitelijke gewicht op basis van BMI overlapt of verschilt met het lichaamsbeeld van jongens en meisjes. We zien een verschil tussen het *hebben* en het *ervaren* van een bepaald lichaamsgewicht ($\chi^2(4) = 594.1$, $p < .001$ voor jongens, $\chi^2(4) = 485.0$, $p < .001$ voor meisjes). Wanneer we kijken naar jongens met een gezond gewicht, dan zien we dat 67.6% van deze jongens ook het idee heeft dat zijn lichaam precies goed is. Voor meisjes met een gezond gewicht ligt dit percentage lager, 49.3 % van de meisjes met een gezond gewicht heeft het idee dat haar lichaam precies goed is. Wat verder opvalt is dat 55.2% van de meisjes met ondergewicht het idee heeft dat haar lichaam precies goed is en dat 11.8% van de meisjes met ondergewicht het idee heeft dat haar lichaam te dik is.

Tabel 2.

Percentage Jongens (n = 2320) en Meisjes (n = 2441) per BMI-categorie dat zich Te Dik, Precies Goed of Te Dun Voelt, Verkregen via Cross-tab Analyse

	Lichaamsbeeld					
	Jongens			Meisjes		
	te dik	precies goed	te dun	te dik	precies goed	te dun
BMI						
overgewicht	77.3	20.7	2.0	87.0	12.0	1.0
gezond gewicht	20.2	67.6	12.2	44.3	49.3	6.4
ondergewicht	6.8	51.1	42.1	11.8	55.2	33.0

Noot: $\chi^2(4) = 594.1$, $p < .001$ voor jongens, $\chi^2(4) = 485.0$, $p < .001$ voor meisjes.

Gewicht en slachtofferschap van pesten

Tabel 3 toont het percentage jongeren dat gepest wordt per BMI-categorie en per lichaamsbeeld-categorie. Bij zowel jongens als meisjes ligt het percentage gepeste jongeren het hoogst bij overgewicht, respectievelijk 34.4% en 30.6%. Ook bij lichaamsbeeld zien we hoge percentages. Zo wordt 31.0% van de jongens die zichzelf te dik vinden gepest en wordt 24.6% van de meisjes die zichzelf te dun vinden gepest.

Tabel 3.

Percentage Jongens (n = 2320) en Meisjes (n = 2441) per BMI-categorie en per Lichaamsbeeld-categorie dat Gepest Wordt, Verkregen via Cross-tab Analyse

	Jongens	Meisjes
BMI		
overgewicht	34.4	30.6
gezond gewicht	20.8	17.5
ondergewicht	29.1	16.9
Lichaamsbeeld		
te dik	31.0	22.0
precies goed	19.9	14.8
te dun	25.8	24.6

Noot: Er is een significant verschil gevonden in slachtofferschap van pesten per BMI-categorie ($\chi^2 (2) = 27.8, p < .001$ voor jongens, $\chi^2 (2) = 21.1, p < .001$ voor meisjes). Ook is een significant verschil gevonden in slachtofferschap van pesten per lichaamsbeeld-categorie ($\chi^2 (2) = 33.6, p < .001$ voor jongens, $\chi^2 (2) = 27.7, p < .001$ voor meisjes).

BMI, ouderlijke steun en slachtofferschap van pesten

Uit de multivariate logistische regressie analyse met de covariaten in stap 1 en slachtofferschap van pesten als uitkomstmaat blijkt dat etniciteit samenhangt met slachtofferschap van pesten onder jongens ($OR = .72$, zie Tabel 4). Jongens met een niet-Nederlandse etniciteit hebben een kleinere kans om gepest te worden dan jongens met de Nederlandse etniciteit. Etniciteit hangt niet samen met slachtofferschap van pesten onder meisjes. Leeftijd is voor zowel jongens als meisjes gerelateerd aan slachtofferschap van pesten ($OR_{jongens} = .84$; $OR_{meisjes} = .78$). Naarmate jongens en meisjes ouder worden, neemt de kans om gepest te worden af. Tot slot, jongens op het vmbo-t/havo ($OR = .70$) en jongens op het havo/vwo ($OR = .48$) hebben een kleinere kans om gepest te worden dan jongens op het vmbo-p/t. Hoe lager het opleidingsniveau, hoe groter de kans op slachtofferschap van pesten onder jongens. Bij meisjes hangt het opleidingsniveau ook samen met slachtofferschap van pesten. Meisjes op het havo/vwo ($OR = .48$) hebben een kleinere kans om gepest te worden dan meisjes op het vmbo-p/t.

Vervolgens is in stap 2 het hoofdeffect van BMI toegevoegd aan de analyse met slachtofferschap van pesten als uitkomstmaat. Door toevoeging van het hoofdeffect aan de analyse met covariaten neemt de Nagelkerke R^2 toe van .03 naar .04 voor jongens. Voor meisjes neemt de Nagelkerke R^2 toe van .05 naar .06. Dit betekent dat er door toevoeging van BMI 1% meer betrouwbare schattingen gedaan kunnen worden over de kans op slachtofferschap van pesten. BMI levert dus slechts een kleine bijdrage aan de verklaring van slachtofferschap van pesten, maar voor een individu kan dit een grote rol spelen. Uit de

analyse blijkt dat zowel jongens met overgewicht ($OR = 1.86$) als jongens met ondergewicht ($OR = 1.52$) een grotere kans hebben om gepest te worden dan jongens met een gezond gewicht. Daarnaast blijkt dat meisjes met overgewicht ($OR = 1.80$) een grotere kans hebben om gepest te worden dan meisjes met een gezond gewicht. Meisjes met ondergewicht worden *niet* vaker gepest dan meisjes met een gezond gewicht. Een aanvullende multivariate logistische regressie analyse (niet weergegeven in een Tabel) toont dat jongens met overgewicht evenveel risico lopen om gepest te worden als jongens met ondergewicht ($OR = 1.23$, $95\% C.I. = .84-1.79$, $p = .30$). Daarentegen, meisjes met overgewicht hebben een twee keer zo grote kans om slachtoffer te worden van pesten als meisjes met ondergewicht ($OR = 2.00$, $B = .69$, $95\% C.I. = 1.33-3.02$, $p < .01$).

Tot slot, in stap 3 is de interactie tussen ouderlijke steun en BMI toegevoegd. Voor zowel jongens ($Wald(2) = 1.95$, $p = .38$) als meisjes ($Wald(2) = .77$, $p = .68$) is er geen interactie effect gevonden. Dit betekent dat het verband tussen BMI en slachtofferschap van pesten niet verschillend is voor jongeren die een hogere of lagere mate van ouderlijke steun ervaren. Het hoofdeffect van ouderlijke steun is voor zowel jongens als meisjes wel significant ($OR = .79$, $B = -.24$, $95\% C.I. = .64-.96$, $p < .05$ voor jongens, $OR = .60$, $B = -.50$, $95\% C.I. = .50-.73$, $p < .001$ voor meisjes). Jongeren die meer ouderlijke steun ervaren, lopen minder risico om gepest te worden.

Lichaamsbeeld, ouderlijke steun en slachtofferschap van pesten

In Tabel 5 staan de resultaten van de multivariate logistische regressie weergegeven, met deze keer niet BMI maar lichaamsbeeld als onafhankelijke variabele. Door toevoeging van lichaamsbeeld aan de analyse met covariaten neemt de Nagelkerke R^2 toe van .03 naar .05 voor jongens. Voor meisjes neemt de Nagelkerke R^2 toe van .05 naar .06. Uit de analyse blijkt dat zowel jongens als meisjes die hun lichaam te dik vinden bijna anderhalf keer zoveel kans hebben om gepest te worden als jongens en meisjes die hun lichaam precies goed vinden ($OR_{jongens} = 1.78$; $OR_{meisjes} = 1.66$). Daarnaast blijkt dat jongens en meisjes die hun lichaam te dun vinden vaker gepest worden dan jongens en meisjes die hun lichaam precies goed vinden ($OR_{jongens} = 1.47$; $OR_{meisjes} = 1.79$). Een aanvullende multivariate logistische regressie analyse toont dat jongens die zichzelf te dik vinden evenveel risico lopen om gepest te worden als jongens die zichzelf te dun vinden ($OR = 1.21$, $p = .18$). Ook meisjes die zichzelf te dik vinden lopen evenveel risico om gepest te worden als meisjes die zichzelf te dun vinden ($OR = .93$, $p = .65$).

Tabel 4.

Logistische Regressie Analyse met BMI als Risicofactor voor Slachtofferschap van Pesten, Gecorrigeerd voor Etniciteit, Leeftijd en Opleidingsniveau

		Jongens (n = 2275)			Meisjes (n = 2411)		
		Wald (df)	OR	B [95% C.I.]	Wald (df)	OR	B [95% C.I.]
Stap 1							
Etniciteit	Nederlands= ref		1.00			1.00	
	niet Nederlands	5.61 (1)	.72*	-.33 [.54,.94]	1.43 (1)	.85	-.16 [.65,1.11]
Leeftijd		19.04 (1)	.84***	-.18 [.77,.91]	33.79 (1)	.78***	-.25 [.71,.84]
Opleidingsniveau	vmbo-p/t = ref	28.26 (2)	1.00		36.71 (2)	1.00	
	vmbo-t/ havo	6.36 (1)	.70*	-.36 [.53,.92]	.31 (1)	.92	-.08 [.69,1.23]
	havo/ vwo	26.63 (1)	.48***	-.73 [.37,.64]	23.52 (1)	.48***	-.73 [.36,.65]
Stap 2							
BMI	gezond gewicht= ref	21.69 (2)	1.00		13.25 (2)	1.00	
	overgewicht	16.75 (1)	1.86***	.62 [1.38,2.50]	11.77 (1)	1.80**	.59 [1.29,2.52]
	ondergewicht	7.98 (1)	1.52**	.42 [1.14,2.02]	.47 (1)	.90	-.10 [.67,1.21]

*Noot: OR = odds ratio, 95% C.I. = 95% betrouwbaarheidsinterval, * p < .05, ** p < .01, *** p < .001*

Tabel 5.

Logistische Regressie Analyse met Lichaamsbeeld als Risicofactor voor Slachtofferschap van Pesten, Gecorrigeerd voor Etniciteit, Leeftijd en Opleidingsniveau

		Jongens (n = 2638)			Meisjes (n = 2762)		
		Wald (df)	OR	B [95% C.I.]	Wald (df)	OR	B [95% C.I.]
Stap 1							
Etniciteit	Nederlands = ref		1.00			1.00	
	niet Nederlands	5.58 (1)	.75*	-.30 [.58,.94]	1.60 (1)	.85	-.17 [.66,1.09]
Leeftijd		20.47 (1)	.84***	-.17 [.78,.91]	39.89 (1)	.78***	-.26 [.72,.84]
Opleidingsniveau	vmbo-p/t = ref	36.69 (2)	1.00		39.19 (2)	1.00	
	vmbo-t/ havo	6.00 (1)	.73*	-.31 [.57,.94]	4.82 (1)	.75*	-.30 [.58,.97]
	havo/ vwo	33.52 (1)	.48***	-.74 [.37,.61]	34.70 (1)	.45***	-.80 [.34,.59]
Stap 2							
Lichaamsbeeld	precies goed = ref	31.64 (2)	1.00		26.47 (2)	1.00	
	te dik	29.81 (1)	1.78***	.60 [1.45,2.19]	22.64 (1)	1.66***	.51 [1.35,2.06]
	te dun	8.17 (1)	1.47**	.38 [1.13,1.91]	12.50 (1)	1.79**	.58 [1.30,2.47]

*Noot: OR = odds ratio, 95% C.I. = 95% betrouwbaarheidsinterval, * p < .05, ** p < .01, *** p < .001*

Vervolgens is de interactie tussen ouderlijke steun en lichaamsbeeld toegevoegd. Voor zowel jongens ($Wald(2) = 1.24, p = .54$) als meisjes ($Wald(2) = 1.22, p = .54$) is de interactie tussen ouderlijke steun en lichaamsbeeld niet significant. Het verband tussen lichaamsbeeld en slachtofferschap van pesten is dus niet verschillend voor jongeren die een hogere of lagere mate van ouderlijke steun ervaren. Het hoofdeffect van ouderlijke steun is, net als in de vorige analyse met BMI als hoofdeffect, wel significant ($OR = .68, B = -.39, 95\% C.I. = .54-.85, p < .01$ voor jongens, $OR = .55, B = -.59, 95\% C.I. = .43-.72, p < .001$ voor meisjes).

Discussie

Pestgedrag komt frequent voor onder Nederlandse scholieren (De Looze et al., 2013). Gewicht speelt hierin mogelijk een rol (Lumeng et al., 2010; Van Geel et al., 2014b; Wang et al., 2010). In huidige studie is het verband tussen BMI, lichaamsbeeld en slachtofferschap van pesten bij middelbare scholieren van 11 tot 16 jaar in Nederland onderzocht. Ook is het interactie effect van ouderlijke steun geanalyseerd. Resultaten tonen dat jongens met ondergewicht en jongens en meisjes met overgewicht een grotere kans hebben om gepest te worden. Ook jongens en meisjes die hun lichaam te dik of te dun vinden, hebben een grotere kans om gepest te worden. Daarnaast blijkt dat ouderlijke steun het verband tussen BMI en slachtofferschap van pesten en het verband tussen lichaamsbeeld en slachtofferschap van pesten niet versterkt of verzwakt.

De eerste hypothese, waarbij verwacht werd dat zowel scholieren met overgewicht als scholieren met ondergewicht vaker slachtoffer zijn van pesten dan scholieren met een gezond gewicht wordt verworpen. Resultaten tonen namelijk dat meisjes met ondergewicht geen groter risico lopen om gepest te worden dan meisjes met een gezond gewicht. De additionele analyse toont dat meisjes met ondergewicht een twee keer zo kleine kans hebben om gepest te worden dan meisjes met overgewicht. Een dun lichaam bij vrouwen past binnen het huidige Westerse schoonheidsideaal, waardoor bij meisjes het ideaal heerst om dun te zijn (Holubcikova et al., 2015; Owen & Laurel-Seller, 2000). Dit kan tot gevolg hebben dat dunne meisjes in de ogen van leeftijdsgenoten tot dezelfde *ingroup* behoren dan zichzelf, waardoor ze niet vaker gepest worden dan meisjes met een gezond gewicht (Hewstone et al., 2002; Turner, 1985).

In de tweede hypothese werd een verschil tussen jongens en meisjes verwacht. Echter, het veronderstelde verschil is niet gevonden waardoor de hypothese wordt verworpen. Zowel jongens en meisjes die hun lichaam te dik vinden als jongens en meisjes die hun lichaam te dun vinden zijn namelijk vaker slachtoffer van pesten. Kijken we naar de twee risicogroepen onderling, dan blijkt dat scholieren die hun lichaam te dik vinden evenveel risico te lopen om

gepest te worden dan scholieren die hun lichaam te dun vinden. Een verklaring hiervoor kan zijn dat jongeren met een afwijkend lichaamsbeeld minder zelfvertrouwen hebben (Brixval et al., 2012). Meerdere studies concluderen dat jongeren met een lage mate van zelfvertrouwen vaker slachtoffer zijn van pesten dan jongeren met een hoge mate van zelfvertrouwen (Egan & Perry, 1998; Grills & Ollendick, 2002). Jongeren met een lage mate van zelfvertrouwen hebben de neiging om terughoudend gedrag te vertonen, wat impliceert dat ze geen wraak nemen als ze gepest worden (Olweus, 1992). Hierdoor kunnen ze vaker slachtoffer worden van pesten.

De laatste twee hypothesen zijn verworpen. We vonden namelijk geen aanwijzingen dat ouderlijke steun de relatie tussen BMI en slachtofferschap van pesten en de relatie tussen lichaamsbeeld en slachtofferschap van pesten versterkt of verzwakt. Ouderlijke steun blijkt in beide analyses wel significant als hoofdeffect. Jongeren die meer ouderlijke steun ervaren, rapporteren minder vaak dat ze gepest worden. De schaal ouderlijke steun bevatte in huidig onderzoek geen items over gewicht-specifieke ouderlijke steun. We weten dus niet in welke mate scholieren gesteund worden door hun ouders wanneer ze hinder ervaren van hun (daadwerkelijke of ervaren) lichaamsgewicht. Eerder onderzoek laat zien dat opvoeding van ouders van invloed is op het eetgedrag en op het gewicht van kinderen (Voedingscentrum, z.j.). Mogelijk bieden ouders ook gewicht-specifieke steun aan hun kinderen. In vervolgonderzoek dient gewicht-specifieke steun van ouders meegenomen te worden in de vragenlijst om uit te wijzen of dit het verband tussen BMI, lichaamsbeeld en slachtofferschap van pesten versterkt of verzwakt. Hierbij is het belangrijk dat ouders het lichaamsbeeld van hun kind goed in kunnen schatten, zodat ouders indien nodig gewicht-specifieke steun kunnen bieden.

Beperkingen en sterke punten

Een beperking van huidig onderzoek is dat slachtofferschap van pesten met één item gemeten is. Op basis van dit item is onderscheid gemaakt tussen jongeren die wel gepest zijn en jongeren die niet gepest zijn op school in de laatste paar maanden. Als gevolg hiervan is de groep gepeste jongeren erg divers, namelijk variërend van jongeren die incidenteel gepest worden tot jongeren die structureel gepest worden. Ook is onbekend of het pestgedrag volgens de scholier met zijn gewicht te maken heeft. Voor vervolgonderzoek is het van belang om pestgedrag met meerdere items in kaart te brengen zodat dit een betere indicatie geeft van de groep scholieren die frequent gepest wordt en hierdoor hinder ervaart. Daarnaast kan vervolgonderzoek data verzamelen door middel van peer-nominaties (Verlinden et al., 2014). Hierbij kan aan scholieren gevraagd worden wie er in de klas gepest wordt. Jongeren die

gepest kunnen ontkennen dat ze gepest worden, waardoor ze dit niet aangeven in een vragenlijst (Berger, 2007). Door het gebruik van peer-nominaties kan een nauwkeuriger beeld van de frequentie van het pesten verkregen worden dan wanneer enkel gebruik wordt gemaakt van zelfrapportage.

Daarnaast is er geen onderscheid gemaakt tussen verschillende vormen van pesten, namelijk verbaal, fysiek, relationeel en cyberpesten. Dit terwijl we weten dat gewicht samenhangt met verschillende vormen van pesten. Onderzoek van Wang et al. (2010) toont namelijk dat Amerikaanse scholieren met ondergewicht vaker slachtoffer zijn van fysiek en relationeel pesten, terwijl scholieren met overgewicht vaker slachtoffer zijn van verbaal pesten. Om als schoolleiding in Nederland zo goed mogelijk in te kunnen springen om pestgedrag te voorkomen, dient toekomstig onderzoek onderscheid te maken in verschillende vormen van pesten.

In huidig onderzoek is op basis van de variabele lichaamsbeeld de vergelijking met het daadwerkelijke lichaamsgewicht (BMI) gemaakt. Echter, lichaamsbeeld omvat niet expliciet hoe scholieren zich voelen over hun gewicht. Scholieren die hun lichaam te dun of te dik vinden kunnen zelfverzekerder zijn over hun lichaam, terwijl scholieren die hun lichaam precies goed vinden weinig zelfvertrouwen kunnen hebben. Verschillende studies tonen dat jongeren met een lage mate van zelfvertrouwen vaker slachtoffer zijn van pesten (Egan & Perry, 1998; Grills & Ollendick, 2002). Om zicht te krijgen in percepties van scholieren met betrekking tot het lichaamsgewicht dienen vragen over lichaamstevredenheid (Lunde, Frisén, & Hwang, 2007) en zelfvertrouwen meegenomen te worden in vervolgonderzoek.

Tot slot, huidig onderzoek heeft een cross-sectioneel onderzoeksdesign. Het nadeel hiervan is dat er geen eenduidige conclusies getrokken kunnen worden over de richting van de gevonden verbanden, namelijk of slachtofferschap van pesten een oorzaak of gevolg is van het hebben of ervaren van een afwijkend lichaamsgewicht. Longitudinaal onderzoek kan hierin uitkomst bieden. Een idee voor vervolgonderzoek is dat een HBSC-app ontwikkeld wordt waarin jongeren maandelijks een korte vragenlijst invullen. Op Nederlandse basisscholen wordt al op kleine schaal gebruik gemaakt van een app om pestgedrag in kaart te brengen (www.meldpesten.nu). Deze vragen kunnen aangepast worden voor middelbare scholieren en er kunnen vragen toegevoegd worden over wat scholieren van hun lichaam vinden. Op die manier krijgt de studie een longitudinaal karakter en zijn lichaamsbeeld en slachtofferschap van pesten gebaseerd op meerdere items, waardoor resultaten beter geïnterpreteerd kunnen worden.

Naast beperkingen zijn er ook sterke punten aan dit onderzoek te vermelden. Huidig

onderzoek laat niet alleen zien dat scholieren met overgewicht en scholieren die zichzelf te dik vinden vaker gepest worden. Ook jongens met ondergewicht en jongens en meisjes die zichzelf te dun vinden worden vaker gepest. Doordat naast overgewicht ook ondergewicht is onderzocht in huidig onderzoek, is een belangrijke bijdrage geleverd aan bestaande kennis in Nederland wat betreft pesten onder scholieren. Weinig onderzoek heeft zich namelijk gericht op de relatie tussen ondergewicht en pesten (Van Geel et al., 2014b). Een ander sterk punt van huidig onderzoek is de grote steekproef van 5719 scholieren. Deze steekproef is een goede afspiegeling van scholieren in de eerste vier leerjaren op de middelbare school in Nederland van 11 tot 16 jaar oud (Van Dorselaer et al., 2010), wat resulteert in een hoge externe validiteit.

Implicaties

Op veel middelbare scholen in Nederland worden pestprotocollen uitgevoerd die vanuit het oogpunt van de Kanjertraining zijn ontwikkeld (Vliek, 2015). Dit is een interventie waarin beoogd wordt om het zelfvertrouwen en de weerbaarheid van jongeren te vergroten. Spelenderwijs komen diverse thema's aan bod en moeten scholieren zich inleven in verschillende rollen, om op die manier inzicht te krijgen in hun eigen gedrag en dat van anderen (Vliek, 2015). Huidig onderzoek benadrukt het belang van aandacht voor lichaamsgewicht en lichaamsbeeld in relatie tot slachtofferschap van pesten onder scholieren. Echter, aandacht voor lichaamsgewicht en lichaamsbeeld ontbreekt in veel pestprotocollen. Het is daarom van belang dat in toekomstige interventies een module over lichaamsgewicht en lichaamsbeeld wordt opgenomen. Bewustwording bij pesters, slachtoffers en docenten rondom deze thema's kan leiden tot een vermindering in het aantal slachtoffers van gewicht-gerelateerd pesten.

Literatuur

- Berger, K. S. (2007). Update on bullying at school: Science forgotten? *Developmental Review, 27*, 90-126. doi:10.1016/j.dr.2006.08.002
- Billig, M., & Tajfel, H. (1973). Social categorization and similarity in intergroup behavior. *European Journal of Social Psychology, 3*, 27-52. doi:10.1002/ejsp.2420030103
- Bond, L., Carlin, J. B., Thomas, L., Rubin, K., & Patton, G. (2001). Does bullying cause emotional problems? A prospective study of young teenagers. *British Medical Journal, 323*, 480-484. doi:10.1136/bmj.323.7311.480
- Brixval, C. S., Rayce, S. L., Rasmussen, M., Holstein, B. E., & Due, P. (2012). Overweight, body image and bullying- an epidemiological study of 11- to 15- years olds. *European Journal of Public Health, 22*, 126-130. doi:10.1093/eurpub/ckr010
- De Looze, M., Van Dorsselaer, S., De Roos, S., Verdurmen, J., Stevens, G., Gommans, R. ... Vollebergh, W. (2013). *HBSC 2013. Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Due, P., Holstein, B. E., Lynch, J., Diderichsen, F., Gabhain, S. N., Scheidt, P., & Currie, C. (2005). Bullying and symptoms among school-aged children: international comparative cross sectional study in 28 countries. *European Journal of Public Health, 15*, 128-132. doi:10.1093/eurpub/cki105
- Egan, S. K., & Perry, D. G. (1998). Does low self-esteem invite victimization? *Developmental Psychology, 34*, 299-309. doi:10.1037/0012-1649.34.2.299
- Furman, W., & Buhrmester, D. (1992). Age and sex differences in perceptions of networks of personal relationships. *Child Development, 63*, 103-115. doi:10.2307/1130905
- Garssen, B., Schreurs, P. J. G., Oei, T. I., & Zwart, F. M. (1985). *Sociale steun en depressieve klachten*. Verkregen op 9 december, 2016, van http://www.tijdschriftvoorpsychiatrie.nl.proxy.library.uu.nl/assets/articles/articles_2248pdf.pdf
- Goodman, E., Hinden, B. R., & Khandewal, S. (2004). Accuracy of teen and parental reports of obesity and body mass index. *Pediatrics, 106*, 52-58. doi:10.1542/peds.106.1.52
- Grills, A. E., & Ollendick, T. H. (2002). Peer victimization, global self-worth, and anxiety in middle school children. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 31*, 59-68. doi:10.1207/S15374424JCCP3101_08
- Harakeh, Z., De Looze, M. E., Schrijvers, C. T. M., Van Dorsselaer, S. A. F. M., & Vollebergh, W. A. M. (2012). Individuals and environmental predictors of health risk

- behaviours among Dutch adolescents: The HBSC study. *Public Health*, *126*, 566-573. doi:10.1016/j.puhe.2012.04.006
- Hewstone, M., Rubin, M., & Willis, H. (2002). Intergroup Bias. *Annual Review of Psychology*, *53*, 575-604. doi:10.1146/annurev.psych.53.100901.135109
- Holt, M. K., & Espelage, D. L. (2007). Perceived social support among bullies, victims, and bully-victims. *Journal of Youth and Adolescence*, *36*, 984-994. doi:10.1007/s10964-006-9153-3
- Holubcikova, J., Kolarcik, P., Geckova, A. M., Van Dijk, J. P., & Reijneveld, S. A. (2015). Is subjective perception of negative body image among adolescents associated with bullying? *European Journal of Pediatrics*, *174*, 1035-1041. doi:10.1007/s0043-015-2507-7
- Janssen, I., Craig, W. M., Boyce, W. F., & Pickett, W. (2004). Associations between overweight and obesity with bullying behaviors in school-aged children. *Pediatrics*, *113*, 1187-1194. doi:10.1542/peds.113.5.1187
- Konishi, C., & Hymel, S. (2009). Bullying and Stress in Early Adolescence: The Role of Coping and Social Support. *Journal of Early Adolescence*, *29*, 333-356. doi:10.1177/0272431608320126
- Lumeng, J. C., Forrest, P., Appugliese, D. P., Kaciroti, N., Corwyn, R. F., & Bradley, R. H. (2010). Weight status as a predictor of being bullied in third through sixth grades. *Pediatrics*, *125*, 1301-1307. doi:10.1542/peds.2009-0744
- Lunde, C., Frisén, A., & Hwang, C. P. (2007). Ten-year-old girls' and boys' body composition and peer victimization experiences: Prospective associations with body satisfaction. *Body Image*, *4*, 11-28. doi:10.1016/j.bodyim.2006.10.002
- Mikolajczyk, R. T., Maxwell, A. E., Ansari, W. E., Stock, C., Petkeviciene, J., & Guillen-Grima, F. (2010). Relationship between perceived body weight and body mass index based on self-reported height and weight among university students: a cross-sectional study in seven European countries. *BMC Public Health*, *10*, 40-51. doi:10.1186/1471-2458-10-40
- Ojala, K., & Nesdale, D. (2004). Bullying and social identity: The effects of group norms and distinctiveness threat on attitudes towards bullying. *British Journal of Developmental Psychology*, *22*, 19-35. doi:10.1348/026151004772901096
- Olweus, D. (1992). *Bullying among schoolchildren: Intervention and prevention*. New York: Wiley.

- Owen, P. R., & Laurel-Seller, E. (2000). Weight and shape ideals: Thin is dangerously in. *Journal of Applied Social Psychology, 30*, 979-990. doi:10.1111/j.1559-1816.2000.tb02506.x
- Puhl, R. M., Peterson, J. L., & Luedicke, J. (2013). Strategies to address weight-based victimization: Youths' preferred support interventions from classmates, teachers, and parents. *Journal of Youth and Adolescence, 42*, 315-327. doi:10.1007/s10964-012-9849-5
- Scholte, R. H. J., Van Lieshout, C. F. M., & Van Aken, M. A. G. (2001). Perceived relation support in adolescence: Dimensions, configurations, and adolescent adjustment. *Journal of Research on Adolescence, 11*, 71-94. doi:10.1111/1532-7795.00004
- Sweeting, H., & West, P. (2001). Being different: Correlates of the experience of teasing and bullying at age 11. *Research Papers in Education, 16*, 225-246. doi:10.1080/02671520110058679
- Talma, H., Schonbeck, Y., Bakker, B., HiraSing, R. A., & Van Buuren. (2010). *Groeidiagrammen 2010*. TNO Kwaliteit van Leven, Leiden.
- Tolsma, J., Van Deurzen, I., Stark, T., & Veenstra, R. (2013). Who is bullying whom in ethnically diverse primary schools? Exploring links between bullying, ethnicity, and ethnic diversity in Dutch primary schools. *Social Networks, 35*, 51-61. doi:10.1016/j.socnet.2012.12.002
- Turner, J. C. (1985). *Social categorization and the self-concept: A social cognitive theory of group behavior*. Greenwich, Connecticut: JAI Press.
- Van Dorsselaer, S., De Looze, M., Vermeulen-Smit, E., De Roos, S., Verdurmen, J., Ter Bogt, T., & Vollebergh, W. (2010). *HBSC 2009. Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Van Geel, M., Vedder, P., & Tanilon, J. (2014a). Relationship between peer victimization, cyberbullying, and suicide in children and adolescents: a meta-analysis. *JAMA Pediatrics, 168*, 435-442. doi:10.1001/jamapediatrics.2013.4143
- Van Geel, M., Vedder, P., & Tanilon, J. (2014b). Are overweight and obese youths more often bullied by their peers? A meta-analysis on the relation between weight status and bullying. *International Journal of Obesity, 38*, 1263-1268. doi:10.1038/ijo2014.117
- Veenstra, R., Lindenberg, S., Oldehinkel, A. J., De Winter, A. F., Verhulst, F. C., & Ormel, J. (2005). Pesten: Over daders, slachtoffers, daders/slachtoffers en niet-betrokken leerlingen. *Kind en Adolescent, 26*, 305-317. doi:10.1007/BF03060956

- Verkuyten, M., & Thijs, J. (2003). Racist victimization among children in The Netherlands: the effect of ethnic group and school. *Ethnic and Racial Studies*, 25, 310-331. doi:10.1080/01419870120109502
- Verlinden, M., Veensta, R., Ringoot, A. P., Jansen, P. W., Raat, H., Hofman, A. ... Tiemeier, H. (2014). Detecting bullying in early elementary school with a computerized peer-nomination instrument. *Psychological Assessment*, 26, 628-641. doi:10.1037/a0035571
- Vervoort, M. H. M., Scholte, R. H. J., & Overbeek, G. (2010). Bullying and victimization among adolescents: The role of ethnicity and ethnic composition of school class. *Journal of Youth and Adolescence*, 39, 1-11. doi:10.1007/s10964-008-9355-y
- Vliek, L. (2015). *Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Kanjertaining'*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut
- Voedingscentrum. (z.j.). *Factsheet invloed van opvoeding op eetgedrag van kinderen*. Verkregen op 17 mei, 2017, van <http://www.voedingscentrum.nl/nl/pers/factsheets.aspx>
- Volksgezondheidszorg.info. (2015). *Gezondheidsmonitor Jeugd*. Verkregen op 9 december, 2016, van <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/gezondheidsmonitor-jeugd/pesten>
- Volksgezondheidszorg.info. (z.j.). *Wat is overgewicht?* Verkregen op 9 december, 2016, van <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/overgewicht/regionaal-internationaal/internationaal#definities>
- Wang, J., Iannotti, R. J., & Luk, J. W. (2010). Bullying victimization among underweight and overweight US youth: Differential associations for boys and girls. *Journal of Adolescent Health*, 47, 99-101. doi:10.1016/j.jadohealth.2009.12.00
- Wang, S. S., Brownell, K. D., & Wadden, T. A. (2004). The influence of the stigma of obesity on overweight individuals. *International journal of obesity and related metabolic disorders*, 28, 1333-1337. doi:10.1038/sj.ijo.0802730

Bijlage 1: Gehanteerde Afkapwaarden Body Mass Index (BMI)

Tabel 6.

Gehanteerde Afkapwaarden BMI (kg/m^2) voor Jongens en Meisjes van 11 tot 16 Jaar Oud

Leeftijd	Jongens			Meisjes		
	Ondergewicht	Gezond gewicht	Overgewicht	Ondergewicht	Gezond gewicht	Overgewicht
11	Tot 14.96	14.97 - 20.54	Vanaf 20.55	Tot 15.04	15.05 - 20.73	Vanaf 20.74
12	Tot 15.34	15.35 - 21.21	Vanaf 21.22	Tot 15.61	15.62 - 21.67	Vanaf 21.68
13	Tot 15.83	15.84 - 21.90	Vanaf 21.91	Tot 16.25	16.26 - 22.57	Vanaf 22.58
14	Tot 16.40	16.41 - 22.61	Vanaf 22.62	Tot 16.87	16.88 - 23.33	Vanaf 23.34
15	Tot 16.97	16.98 - 23.28	Vanaf 23.29	Tot 17.44	17.45 - 23.93	Vanaf 23.94
16	Tot 17.53	17.54 - 23.89	Vanaf 23.90	Tot 17.90	17.91 - 24.36	Vanaf 24.37